

برنجی جلد اوچونچی سان تاریخ تاسیس برنجی یل یلتی یلی

۱۳۲۴
سنه
۵ صفر الخیر

الدین والارباب

نامنه

مجله اسلامیه در

۲۰ نجی ربیع اول
۱۳۲۴ سنه
۱ نجی مای
۱۹۰۶

محرر وصاحب امتیازی ایچون آدریس :
قران ملا عالم جان .

خارطیو مطبعه
قران .

تاریخ تأسیس

سنه ۱۳۲۴

۵ صفر الخیر

الدین والادب

نامنده

مجله اسلامیه در

سنه ۱۳۲۴ ۲۰ ربیع اول
۱۹۰۶ ۱ مای

محرر وصاحب امتیازی :

قزان خدام علمندین

ملا عالم جان البارودی.

КАЗАНЬ.
Лито-Типографія И. Н. Харитонова.
1906.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسم الله الرحمن الرحيم قرآندین بر آیت بولماقینه کوره تفسیر و معناسینی یازونی تیوشلی کورادی.

(الله) لفظی: هیچ کمچیلکی بولماغان، بریاق برلده باشقهغه محتاج بولماغان، هر قندای کامل و کورکام صفلی نرسه او یلاسنک شوندین ده یونارغیراق درجه ده کامل و کورکام صفلی بولغان، تینک واوخشاشی بولماغان بتون خلقنی یوقدین بار قیلغان و هر تیلان گانینی قیلا آلا تورغان پاک ذانقه اسمدر. نیندای کافر و مشرک بولسون (الله) لفظینی ایکی نرسه گه ایتمگانلر برذاندین باشقهغه اطلاق قیلماغانلار عقللری نی قدر شیطان ووهمگه ایارگان ککشیلرده حقیقه الله ننگ ایکی بولماقینی درست کورمگانلر * باری ساتاشوب اللهغه یقین بولو قصدی و آننگ رضالقینی تابو نیتی برله گنه الله ننگ دوستلاری دیوب او یلاغان ذاتلار ننگ صورتلرینی تیوشسز آرتق الوغلاغانلار * باره باره اول صورتلرگه یا که اول صورت ایگالارینه عبادت قیلا (تابونا) باشلاغانلار. آنلارنی معبود معناسی ایل آزوب (اله) دیگانلر هنوز (الله) دیگانلر * الله دین باشقهغه عبادتنی درست کوردکلری او چون الله ننگ رضالقندین یراق توشکانلر الله ننگ چیکسز قهرینه دوچار بولغانلار.

الرحمن الرحيم لفظ لرنده لغت واشتقاقلاری سارتین علماء کوب یازغانلار کوب تورلی احتماللار سویلگانلر منم اویجه شیخ سعدالدين الشیرازی غه نسبت ایدلگان وخراسان وهندستان طرفلارنده یازغان قرآن شریف نذک سطر (بول) لاری آراسینه یازغان فارسی ترجمه سنده بومبارک افطلار نذک ترجمه - لری نیوشلی روشجه بولغان تکرار و تکلف شبهه لرندين یراق نوشکان: الرحمن = بخشاینده. الرحيم = مهربان دیگان *

بخشاینده بلغار ترکیسنده باغشلاوچان بیر وچان دیگان سوزلرگه توغری کله. مهربان شفقتلی معناسینه یقین معنادهر آنالارغه مهربان کونکلی مهربان یوراکلی دیولادر اللهده یورک وکونکل اثبات ایدلمسه ده شونکا یقین بولغان (انعامنی ذاتی نذک تیلای) دیمک کبی معنی مراد بولور.

حاصل اللهنی نعمت بیر وچان کوب احسان ایدوچان، هم بومیرماکی واحسان قیلماقی ذاتی نذک تیلای گانندین واوزی ایستکاندین بنده سی حقنده شفقت و آنی قرغانو کبی صفتی بولغاندین دیوماقتاودر * دنیا پادشاهلاری یا که باشقه جووارد کشیلر کبی آز نرسه گنه دنیا نرسه سیگنه بیرگان ذاتنی چین چین بیر وچان باغشلاوچان دیمک اورنلی بولمای شول سببدين (رحمن) لفظی عرب تلنده الله دین باشقه غه ایتولمای *

وهم بر نعمت بیرگان کشی ایر کسز یا بر کشی دیملگان دین یا که رباء دین یا که بر فائده امیدندین بیرسه اول کشینی رحیم دیولمای بلکه بر فقیرنی قرغانوب آنکا کونکلی بکاروب بیرسه رحیم دیوله مرحمت ایکاسی دیوله الله نذک بیر وچانلگی اوشبو قیاسجه باری اوزیننک بیرونی سویگانندین بنده سینه یخشیلق تیلای گانندین بولادر.

علمأ نذک فعلان و زننک بر فعلننک تکرار صدوری، اثری نذک کوبلگی آنکلانا؛ فعلیل و زننده اصل فعل نذک ثبوتی آنکلانا دیو بیانلری بز ایتکان سوزگه موافق کلادر.

۱۴ نچی عصر مزینک محققارندین مفتی مصر شیخ محمد عبده (رحمه الله) بیانی هم اوشبو معنای آچیق آنکلانادر.

بسم الله نك تفسیرنده مدرسه محمدیه نك ایکنچی مدرسی احمد جان افندی مصطفی زاده نك تحریری ایله اکتفاء ایدلادر:

بسم الله الرحمن الرحيم نك

ترجمه شریفه سی: کوب رحمت ایدوچی مرحمتلی الله تعالی نك اسمی برلن بو اشنی اشلایمن. بز مؤمن ار هر خیر دیو اویلانغان اشنی الله تعالی نك اسمی بران اشارگه بیورغانمز هم اشلایمز هر قایو اش الله تعالی نك اسمینه اشلانسه، حقیقه خیر وچین اش بولوب آندن استالگان مقصودغه ایرشلدر؛ چونکه بر الوغ کشی نك اسمینه اشلانگان اشده اوینغه و «نیچک الکیدی آلی» غه نسبت ایدلمز و قارشى طرفندین هم اول کشی نك مقدارچه فارشودین هم قاچولونور بلکه بولدررغه طرشولور و اشلاوچی کشی اوزچه نیقدر کیم کشی بولسه ده، بایاغی الوغ کشی نك اسمی برلان بولغانغه قدرسز ایدلمز. بلکه الوغ کشی نك اوزینه قیلنغان قدر و حرمت بونکا هم قیلنور. بونك بولای بولغانینی، کوز آلمزدهغی اشلر کورستادر. بس بر کشی بر اشنی چینلاب الله اسمی برلان اشلاسه، اول اش نیچک اوینغه و اعتبار سزلقغه (نیچک ییتدی آلی غه) نسبت ایدلسون، البته ایدلماس اشلاوچیسی نچوک قدرسز فالسون البته فالماس، یاخود قارشى طرفدین قارشیلق کوروب مقصودینه ایرشمای فالسون البته فالماس.

اش بولای بواوغه فاراغانک هر مؤمن نك اشى چین غیرگنه بولوب، آندین استاگان مقصودینه ده ایرشمای فالورغه کرکماس ایدی. ولکن واقع (حال) ایسه، کوبرك وقتده بونك خلافین (کیریسین) کورستادر.

ایمدی بونک سببین فاراساق، دلیلمز ننگ او لگی سوزی (بز مؤمن لر
 هر اشنی الله تعالی ننگ اسمی برلان اشلیمز) گه قارغه کرک. چونکه بز
 هر اشنی الله تعالی ننگ اسمی برلن اشلیمز یعنی هر اش ننگ او لنگه بسم
 الله آهنی تل برلن ایتهمز. ولکن چن چنده اشنی الله تعالی ننگ اسمی
 برلان اشلامک، اشنگه باشنده الله تعالی ننگ اسمین تل برلن ایتهمک کنه
 ایمس، بلکه بو اش الله تعالی طرفندین اشلانورگه تیوش اش ایگان
 « بو اش ننگ وجودکه (بارلق عالمینه) چغوین الله تعالی مندین استای
 تورغان بولورغه کیرک» دیو آنیق بلوب بولدرغه کرشمک - وطرشمق در،
 وشول اوی ننگ کونکلده قوتلانما کندین تل برلن ده بسم الله الرحمن
 الرحیم دیمکدر.

والحاصل بسم الله آه ایتوچی ذات اشیننگ بولورغه تیوشلی لگنده
 وچن چنده بو اش الله تعالی ننگ اشلی بولماقنده کونکلین کیمنده بر بای ننگ
 وکیلی کبی بر حال گه قویمق وشونلقدین بسم الله الرحمن الرحیم دیمک
 لازم در. بو بیان آنکلانسه، حدیث شریف ده: اسم الله برلن اشلانمگان
 اشدین مقصودغه ایرشولماس، وفقهاننگ سوزنده « حرام قطعی گه بسم
 الله آه ایتهمک کفر در» دیگان مبارک سوزلریننگ حکمتی بیک آچی آکلانادر.
 والسلام علی من اتبع الهدی. احمد جان

بسم الله الرحمن الرحیم درست روایت وقوتلی درایت (دلیل) گه
 کوره قرآندین بر آیت در * باری علماء مدینه و بصره و شام سورۀ فاتحه دین
 وهم باشقه سورۀ لر دین بر جز (کیساک) بولماینچه آیورم بر آیت بولوب فقط
 بر مرتبه ایندر لگان قرآنده سورۀ لر آراسینی آیورمق ایچون گنه هر سورۀ
 آلدینه یاز لغان دیو ایتکانلر حنفیه منهنده مشهور و درست روایت اوشبودر *

علماء مکہ و کوفه برآة سوره سندیین باشقه هر سوره دین جز هر
سوره برله فاتات اینگان دیگانلر شافعیه فاشنده مشهور اشبور وایتدر *
نمازده سوره فاتحه دین الوک بسم الله او قومقنک سنت بولمقی مشهور
وکوب کتابلرده مسطور (یازلمش) بولسه ده امام زیلعی شرح کنزده
و باشقه بایتاق عالمر واجب بولمقینی درست تابقانلار *

سوره فاتحه دین صونک هر سوره او لنده (یاشربین) ایتونی امام محمد
آرتق کورگان، ودرستلگی بالانفاق، و امام ابوحنیفه گه کوره کورکام
ایدکی فتح القدیر دین آنکلانا مسئله ننگ فصیلینی سید ابن العابدین
الدر المختار هاشیه سنده سویلگان *

نماز دین طشقاریده برآة سوره سندیین باشقه سورنی باشندیین
اوقوغانده اعوذ صونکنده بسم الله ایتمک تیوشلی * سوره اورتالقدین
باشلاغانده اعوذ هنوز حاجت و لکن بسم الله ده اختیار اوقوسه یحشی
ایتماسه ضرر و نقصان یوق * برآة سوره سینی باشلاغانده بسم الله ایتمگان
آرتق * امام شاطبی حرز الامانی ووجه التهانی دیگان کتابنده
(ولابد منها فی ابتدائك سورة سواها و فی الاجزاء خیر من تلا دیگان *
یعنی سوره برآندیین باشقه هر سورنی باشلاغانده بسم الله کړک،
اورتالقدین و آرادین اوقوغانده اوقوچی اختیارلی، ایتسه ایتماسه
درست دیمکدر *

فرستلی بولغانده اعوذ صونکنده بسم الله نی اوقوسه ضرور آداب
جمله سندیین بولمسه ده اولی کورلادر * و لکن گاها قالدراغان کشی هیچ
فصولی و عیبلی دگل * خطیب لرنک (سوره باشندیین اوقوماغانده) تعوذ
برله اکتفاء ایدولری اوشبو اصلغه مننی بولغان درست اشدر * اما

تعوذ قیلمای باری بسم الله برله آیت اوفومقی آداب تلاوتنی بلمگاندین
یاکه برتعصدین توغان عیدر *

هر شاگردنک تلنده بولغان کل امرذی بال لایبداً فیه بسم الله
الرحمن الرحیم فهو اقطع^(۱) یا که ابتر حدیث شریفی اوستکی فات اویده
قرآنکده هر وقت بسم الله ضرور لقتنی آنکلانساده شیخ محمد حفنی شرح
جامع صغیره (امرذی بال) فی شارع طرفندین بسمله که باشقه مبدأ تعین
قیلونماغان امر مراد دیگان ایچون بو امر دین خارج بولسه **کَرک**
چونکه قرآن اوقوده تعوذ مبدأ ایدلگان *

رسول الله ننگ (صلی الله علیه وسلم) آتا و آناسی

رسول الله ننگ (صلی الله علیه وسلم) آتا و آناسی توغریسنده ادب
ساقلامق، ویمانلق برله یاد ایتودین براق بولو هر مسلمان اوزره لازم
بولغان ادبدر. آنلارنی کفر اوزره وفات بولغانلار، یا که عذابده لار
دیمک کرکماسکه قورقنچ اشنی یوکلاو آچیق بر ادب سزلککه کرشودر.
آنلارننگ زمان فترنده (پیغمبر کلگانچی) وفات بولغانلری ایچون
عذابدین قوتولولاری توغریسنده اشانچلی سوزلر بار. وهم تریلوب
رسول اللهغه (صلی الله علیه وسلم) ایمان کلتوردیلر دیگان تورلی طریق
برله روایت قیلونغان حدیثلر بار. وهم قس بن ساعده^(۲)

(۱) حدیث منکورنی سیوطی و آلوسی سوزلرینه بناء ابو هریره دین حافظ
عبدالقادر رهاوی اخراج ایتکان عجلونی نقلینه بناء ابو داود اخراج ایتکان.

(۲) قس بن ساعده الایادی جاهلیت وقتنده حقنی آنکلانغان الله فی توحید

قیلغان رسول الله ننگ (صلی الله علیه وسلم) پیغمبرلرگندین الوک اوق پیغمبرلرگینه اشانغان
خلقه فائدهلی کوب سوز سویلگان عکاظ بازارنده تایاق تایانوب؛ ایلگه مکده دین
پیغمبر کلور، حقنی آنکلادر دیو سویلگان خطیب العرب در.

زيد بن عمرو بن نفيل^(٣) كبي؛ بونلارده جاهليت وقتنده وفات بولغان بولسه لارده اللهغه وآننك برلكينه اينانغان بولولاري ده بعض شعرلرينه وسوزلرينه قاراغانده يراق كورلمگان. شول سيباردين آنلار حقنده حتى حضرت عبدالمطلب حقنده يخشيلق برله گنه سويلمك كرك. هيچ بولمسه تيلنى ساقلاب سكوت قيلو كرك. بر عادتجه گنه كشيننك آتا آناسينى ياكه بالاسينى ياكه يقين قرنداشينى عيبلاب سويلانسه وبر يمان اشنى آنكايوكلادلسه (آننك عيسى كرك چين بولسون كرك تهمت بولسون) اول كشيگه بيك اغيركلادر كونكلى رنجيدر قولندين كلسه سويلاوچيددين اوچ آلاسى كلادر، آرالارينه دشمانلق توشادر. رسول الله نك (صلى الله عليه وسلم) آتا وآناسينى ياكه باشقه يقيننى آلاى بولاي ديو سويلمك وآنلارغه هيچ كركسزگه بر عيب (درستمو خطامو) يوكلاتمك البته رسول اللهغه (صلى الله عليه وسلم) اذا (رنجو) ايرشدر و والوغ ادبسنلك قيلو بولماقندين بيك فورقوتوش. پيغمبرنى رنجوتكان كشيگه الله نك لعنت قيلوى قرآنده ايتولگان .

خطبه لرى جمله سندنين : امام محدث ابو نعيم دلائل النبوه كتابنده عبد الله بن عباس دين (رضى الله عنهما) نقل ايتكان اوشبو خطبه سى ايمان وتوحيدينى آنكلتادر. سيعلم حق من هذا الوجه (واشار بيده نحو مكة) قالوا له وما هذا الحق قال رجل من ولد لؤى بن غالب يدعوكم الى كلمة الاخلاص وعيش الابد ونعيم لا ينفد فان دعاكم فاجيبوه ولو علمت انى اعيش الى مبعثه لسكنت اول من يسعى اليه .

ترجمه سى : مكه ياغينه اشارت قيلولوب شول ياقدين تيز حق بلونور (نينداى حق ديو سوردقلارنده) لؤى بن غالب نسلندين بر ابر سزنى اللهغه خلوص سوزينه منكولك تركلك كه توگانماس نعمت كه چاغرر سزنى چاغرسه طنكلانكر آننك يبارلويناچه، تريك قالسام آننك سارى تروشوچى اول من بولور ايدم. ديگان .

خطبه ده اول اما بعد ديگان، بازوده اول من فلان الى فلان ديگان اوشبو كسمنه ديورلر. اوراقى يشاب رسول الله نك صلى الله عليه وسلم اوائل بعثتنده وفات بولغان (٣) زيد بن عمرو بن نفيل امير المؤمنين عمر نك (رضى الله عنه) عسى عشره

شاگردلرنك تیلان گان درس لرن دین بری فلسفه دینیه

فلسفه دینیه نرسه؟ فلسفه دینیه: دین نك احكامنده اولغان حکمت و فائده. دینیه فلسفه سی برله آنکلاو: حکم لرن نك عقلغه موافق اید کینی و قرآنغه و پیغمبر گه اینانماغان کشیگاده اول حکمنی انکار ایتماسلک ایدوب آنکلاو روشنچه بولا. علماء دین بو معنای احکام شرعیه ده گی حکم و مصالح نی آنکلاو دیو تعبیر ایتمک نلر بو مسئله ده بعض علماء نك فکری: الله نی بیوردی حکمت و فائده سیننی تیکشورمای قبول ایبتوتیوش فائده سیننی و حکمتنی ایزلاو و آنکلاو حاجت دگل مجرد تعبیلانم دیسه لرده کوبرک علماء و تحقیق صاحب لری بولغان فقهاء بوسوزنی راست کورمگانلر * و قرآن و حدیث بیانلارینه کوره احکام شرعیه ده کوب تورلی حکمت و مصالحتلر بولماقیننی و اول حکمت و مصالحتلر نی آنکلاو ده

مبشروه دین سعید نك (رضی الله عنه) آتاسی و جاهلیت و قتنده اوق توحید و ایمان اوزره بولغان ذاتلر. امام ابن سعد و امام فاکهانی حضرت عامر بن ربیععه دین روایت ایتمک نلر که آنکا زید ابن عمرو ایتمک ن: انی خالفت قومی و اتبعت ملة ابراهیم و اسماعیل و ماکانا یعبدان الاوثان و کانا یصلیان الی هذه القبلة و انا أنتظر نبیا من بنی اسماعیل یبعث و لا ارانی ادرکه و انا او من به و اصدقه و اشهد انه نبی و ان طالت بك حیاة فاقراه منی السلام قال عامر فلما اعلمت النبى صلى الله عليه وسلم بخبره رد عليه السلام و ترحم عليه و قال رأیته فی الجنة یسحب ذیولاً.

تورجه سسی: من ایلمگه خلافتل قیلدم ابراهیم و اسماعیل علیهما السلام ملتلرینه ایاردم آنلار بتلارغه تابونمایلار اوشبو قبله ساری نماز اوقیلار ایدی اسماعیل علیه السلام نسلندین بر پیغمبر یبارلور آنی کوتامن و لکن آنی کوررم دیو او یلامیم آنکا اشانام آنی راستلایم و آنک پیغمبر ایدکینه گواهلوق ویرام اگر سننک (ای عامر) عمرنک اوزون بولسه مندین آنکا سلام اوقونک.

عامر رسول اللهغه (صلی الله علیه وسلم) آنک خبرینی ایرشدرگاچ رسول الله (صلی الله علیه وسلم) سلامینه جواب قایتارغان (سلامنی آلمان) رحمت اوقوغان چنتده ایتمک لرننی استوراب یورگانینی (بیک قوانوب یورگانینی) کوردم دیگان. قس وزید نك ازون حاللرینی شیخ محمد بن عبدالباقی زرقانی شرح المواهب اللدنیه ده سویگان

ایمان ایچون قوت و قلب ایچون شک و وسوسه دین طنچلق و اعدا دین طرفندین قیلونه تورغان شبهه و وسوسه لر قار شولقنده الوغ قورال حاصل بولادر دیگانلر کبار محققین دین غزالی^(۱) خطابی^(۲) ابن عبد السلام و صونکره شاه ولی الله^(۳) کبئی مبارک ذاتلار بوبابده کتابلار یازغانلار و هر کم باقغانند - طالب حق بولسه - دین اسلامک حسنینی الله طرفندین بولغان قصورسن قانون کمالات ایدکیننی آنکلارلق روشده بیان قیلغانلار. شارع نک اوزندین احکامنی حکمت و مصالحتلی برله آنکلاو روشینه کوندرو و آننک حاجت ایدکینه اشاره لر وارد بولغان. مثلاً الله تعالی نمازنی فرض قیلغان هر کمنک مومنینه یوکلانگان، اوتامک بورچی بولغان. والله تعالی اوزی نماز نک بعض حکمت و فائده سیننی ان الصلوة تنهی عن الفحشاء و المنکر ایه شریفه سیل بیان ایتکان. معناسی: نماز بوز و قدین و یات اشدین طیار. چونکه نماز الله بیورغانچه خشوع برله بولسه (چین عبادت بولوب یتسه) قلبک ایمان نوریننی قوتلاندیر و عبادتک محبتنی آرتدیر و ایمان اشدین بیزدره باشلار

(۱) امام غزالی ابو حامد محمد بن محمد بن عبد الطوسی الغزالی بشنچی عصرده یتوشکان حکماء اسلامین صوفی فقیه در فلسفه دینی و حکمة عملیه ده احیاء علوم الدین کتابی بتون دنیاده معروف و مقبول و باشقه کتابلری ده خصوصاً اصولده مستصنی و حکمة عملیه ده منهاج العابدین و منقذ ضلال کتابلری غنیمت سانارلق اثرلرندیر بشیوزده بشنچی سنه ده وفات بولغان رحمة الله

(۲) امام ابو سلیمان احمد بن محمد البستی فقیه متقی محدثرکه اعلام السنن فی شرح البخاری معالم السنن فی شرح سنن ابی داود کتاب اصلاح غلط المحدثین کبئی تألیفات مقبوله صاحبسیر ۳۳۸ سنه ده وفات بولغان.

(۳) شاه ولی الله احمد ابن الشیخ عبدالرحیم الدهلوی فلسفه دینی ده حجة الله البالغة و حدیثه مسوی شرح موطأ ترجمه قرآنده فتح الرحمن و اختلاف امتده ازالة الخفاء عن خلافة الخلفاء و سائر کوب فائده لی رساله لر صاحبی هندستان بلادنده علم حدیث و چین فقه ننگ رواج و شیوعیننک باعثنی محقق و متقی بیوک عالمدر ۱۱۱۰ سنه ده و در تنچی شوالده توغوب ۱۱۷۶ سنه ده دنیادین قایتقان حرمینده ایکی سنه قدر مجاورت ایدوب شیخ ابو طاهر مدنی کردی و غیرلردین سند حدیث و اجازت حاصل ایتکان رحمة الله تعالی.

اوشبو روشده تکرار عبادت ایدلسه اول کهمسنه فحشاء و منکر دین
طیولور و چین مسلمانلغنه کونولور.

اویقودین اویانغان کشی حقنده او لاقول یومق برله بیورغاننده رسول الله
(صلی الله علیه وسلم) فانه لایدیری این باتت یددیگان. قولی قایه قونغانینی
بلمای یعنی اوزی غافل وقتنه قولی نجسکه یا که ضررلی نرسه گه تیککان
بولهق احتمالی بولغاندن طهارت اولدک قول یومق حاجت ایدکینی آنکلاتقان
بوللارک امثالی ایات واحادیده کوبدر.

حاضرگی زمانده کوب مملکت کافرلرنده راست دین ایزلاو
عقل و معارفکه موافق شریعت کرکسنو بلونه و کورله باشلاغان. اگر
دین اسلامک حقیقتنجه عقل و حکمتکه موافق و هر توری آتیق و آچیق
ثابت بولغان فن و معرفتکا مساعدایدکینی یخشی آنکلادلسه امید که اسلامگه
میل قیلورلار بلکه راستلینی آنکلارلار و قبول ایدرلر.

یوقاریده اشارت قیلونغانجه زمانمزه میسیونیرلار هر عملکنده اسلام
دینی نیک ضرربنه و خلقنی اول دیندین دوندر و گه اینک کیمنده آن دین
یراق ایدوگه تر و شالار.

موندین صونک اگر هر کمنک امیدلنگانی روشده دینده هر کم
ایچون اختیار و حریت و یرلسه اسلام دینینی قبول ایتوده حکومت
طرفندین مانع بولماسه بیک کوب خلقنک دین اسلامغه یقینلاوی یقین
بولغاندین میسیونیرلار ایچون بیگرک اجتهاد وقتی اسلام دینی قارشولقند
تورلی تورلی حیل و وسوسه لر گه یابشو زمانی و اسلامنک حکم لرن دین
خلقنی بیزدروگه کرشو زمانی کیلادر. بس بزگه بیگرک اسلامده
بولغان حکمت و فائده لارنی آنکلارغه و هر قایو شاگرد و ملت بالالارمزه
بیک آچیق بلدر و گه کرشمک و تر و شوق لازم کلادر. تاکه مخالفلر

فار شولقنده معنوی قوتمز وادبی قورالمز و دینی قورغانمز بولوب
 و کورلوب تورسون * مدارس عالیہ (یوقارغی درجہ مدرسہ لار) ده
 الوغ اجتہاد برلہ اوقوتورغہ و اوقورغہ تیوشلی فن اوشبو فن بولاسہ
 کک. بو بابده تفسیر کبیر، اہیاء علوم، حجة الله البالغة، رسالۃ
 حمیدیہ، بایتاق فوائدی متضمندر.

لسان عرب و ادبیاتی

رسول الله ننگ (صلی الله علیه وسلم) مبارک سوزی: أحبوا العرب
 لثلاث لانی عربی و القرآن عربی و کلام اهل الجنة فی الجنة عربی رواه
 الطبرانی و الحاکم و البيهقي رحمهم الله تعالى.

ترجمہ سی: اوچ سبب ایچون عربنی سیونکیز من عربدین قرآن
 عربجه جنت اہلی ننگ سوزلری جنتده عربجه بولغان ایچون. اسلام دینی ننگ
 رسمی تیلی عرب تیلی ایسکی بتون دنیا خلقینه معلوم کم عربجه نی
 یخشیراق بلور قرآننی و اسلامنی یخشیراق آنکلای آور. عربجه آنکلادین
 نی قدریراق بولاسہ شول قدر قرآن آنکلادین و دین تانودین اوزاق نوشار.
 چین دین تانوغان علماء کوب زماندین بیرو عرب لغتینه محبت ایدوب
 باورگہ و بلدرورگہ تروشا کلگانلر و عربجه سویلاشو هر کم حقنده
 فضیلت و کورکام خصالت، سوز سویلگانده عربجه سویلرگہ تیوش

ایدکینی آچیف سویلگانلار فقیه ابواللیث السمرقندی نذک بستان العارفین
کتابینه واعظ حکیم امام زاده نذک شرعة الاسلام کتابینه باق.

بزن نذک بلغار و بخار مدرسه لرنده اون، اون بش سنه علوم و معارف
آرتندین یورولوبده عربجه سویلاشو ملکه سی حاصل ایتولماو و بو
فضیلتکه الثقات قیلونماو خیلا عیب سانالورلق و اصول درس لرده بولغان
ترتیب سزلك علامتی دیورگه برارلق الوغ نقصاندر. آخری بار.

اصلاح مدارس حقنده جمعیه العلماء نذک فکری

قران نذک جمعیه العلماء هیاتی مدرسه و درس اصلاح لری ایچون بولغان اوچ
دورت جلسه لرنده مناسب کورگان او شبو توبانده یازلاچاق ماده لر
هر محل نذک هیأة و کلا (کامیسیه) سینه عرض ایدلوب صونکره عموم اهل
قران و کلا سینک جمعیه کبراسی (الوغ جمعیتی) ایلان دشورت صونکنده
قرار ویرلمکی و بالفعل اجر اغه قویولماقی امید ایدلادر بعون الله تعالی و کرمه

(۱) ابواللیث نصر بن محمد بن احمد بن ابراهیم الفقیه السمرقندی امام ابو جعفر
الهندوانی دین اول امام ابوالقاسم الصفاردین اول امام نصر بن یحیی دین اول امام محمد
بن سماعه دین اول امام ابو یوسف دین اول امام ابو حنیفه دین علم فقه آلمشدر تفسیر
اخلاق و حکمة عملیه ده تنبیه الغافلین و بستان العارفین فقه ده نوازل، عیون، خزانه الفقه شرح
الجامع الصغیر نام مبارک کتاب لر یازغان. اصلی سمرقندی دین آخر عمر نده بلخ دیار نده
بولوب ۳۷۳ سنه ده وفات رحمه الله تعالی.

(۲) امام محمد ابن ابی بکر الواعظ رکن الاسلام و امام زاده عنوان لری برله
معروف بولغان واعظ، فقیه، صوفی، و جیه ذات بولغان شرعة الاسلام اسملی کتابی بیک
فائده لی افراط و تفریط سر اصول سلفکه موافق درس و مطالعه ایچون لایق مبارک کتابدر
۵۷۳ سنه ده وفات رحمه الله تعالی.

ماده لړ

۱) عموم اهل فزان (علماء و اغنيا و فقراء) بارچه مدرسه لړگه بر کوز برله بقار، و همه سينک توزوك و آبادقينى تيلار؛ ياردم ايدرگه تروشور، ضرورونقصان حالنده بولمقينه راضى بولماس همه مدرسه نى اسلام اوياسى همه شاگردنى اسلام بالاسى ديونانور. آزالغان و بيلگولانگان و قفلردين باشقه اعانه لرنى هر مدرسه ايچون بارچه خلقدين (بايلاردين و يوقسوللاردين) حالارينه كوره بر قياچقغه (كاسه غه) جيوب محل و كيللرى نك مشورتلرى ايل هر قايو مدرسه نك حاجاتينه شول بر قياچقدين صرف ايدلور بوماده قرار و برانگاندين صونك جمعيت كبرى اداره و ترتيب ايچون مخصوص مشورتلر توزوب شول مشورتلر بويچمه محل و كيللرى نظارتى آستنده مدرسه نظارى آقچدى تيوشلى كورانگان اورنلارغه صرف قيلور.

۲) شاگرد كوبلگى و درس انواعى كوبلگى و ضرور درس لړ بارده بر مدرس اقتدارندغنه بولوب بتنگانلكى ايچون بر مدرسه ده بولغان شاگرد شول مدرسه مدرسينه خاص بولمايچمه عموم فزان شاگردى عموم فزان مدرسلرينك شاگردارى بولوب نانولورلار و مدرسلرينك اوز آرا تقسيم و تعيين قيلولارينه كوره كرك درسينى باشقه مدرس لړ حضورلارنده ده اوقورلار.

۳) مدرس لړ نك خاص اداره لرى ايچون ايكى هيات تعيين ايدلور بر نچى (هيات صغرى) خلفه لرى ايچندين دورت و يوقارغى درجه شاگردلر ايچندين اوچ مجموع يدى كه سنه عموم طلبه طرفندين سايلانوب مدرس نك تصدىقى برله تعيين ايدلور بو هيات مدرس نك ايچكى اشلاربنى طلبه نك استقامت و اجتهاد و اخلاق و مدرسه نك نظافت و باشقه حاجات جهتلرينى كوزادر.

ایکچی (ہیاء کبری) مدرس، مدرسہ ناظری، محلہ وکلاسندین
 سایلانوب ایکی کشی، ہیاء صغرادین سایلانوب بر خلفہ مجموع بیش
 کسمہدین مرکب بولور بوہیات اولگی ہیأت استوندین قارار تیوشلی
 آدمنی مدرسہدین چیقارر ومونک امثالی بیو کرک خدمتارنج اونار.
 ۴) شاگردنی ایسکی بولسہ شہادت نامہ سینہ واؤلک کوراکان اخلاق
 واجتہادینہ کورہ مدرس مدرسہ گہ وتیوشلی صنفینہ قبول قیلور.
 ویانکی شاگرد بولسہ اصولی مدرسہدین شہادت نامہ سی بولماسہ ہیاء
 صغری نذک امتحانی بوینچہ واخلاقندہ بر آز استفسار وتحرری صونکنده
 مدرس قبول قیلور ہر شاگرد (جماعت آقہ سی) مدرسہ مصارفی ایچون
 شہر ایچی مدرسہ لردہ بیش صوم زابود ویانکی بستہ مدرسہ لرنده اوچ
 صوم برلہ تذکرہ سینی (پاچپورطنی) مدرسہ ادارہ (کانسالاریہ) سینہ
 تابشرر صونکرہ ادارہ مدرسہدین بر کورساتور. یازدہ تیوشلی وبیلگولی
 وقتدہ امتحانلارینی تمام قیلوب مدرسہدین کیدر

۵) عموم طلبہ مدرسہدہ تورغان ودرسخانہ لرگہ دوام ایتنکان مدتارنذ
 -صونکرہ وسائر اوقاندہ اوزدین ووجدانلرینہ امانت۔ اداب اسلامیہ
 (ہرامدین ساقلانو فرض وواجبنی تیوشنچہ اوتاو) ومراسم ملیہ (کیم
 سالوم تیل وسائر معیشت عادتی) نی محافظہ برلہ مکلف بولورلار.
 (کیوملری ایچون مخصوص مشورت برلہ علامتلی وملی روشدہ رسم
 تعیین ایدلور)

۶) مدرسہ لر ہر قایوسی مدرسہ دینیہ وامام ومدرس ومعلم
 ومؤذن کبی مناصب دینیہ اربابی یتوشدرو ایچون قویولمش مبارک
 ومحترم بنالرتانولورلار* دین نظرینہ مخالف واجبنی قاتوشماسندین
 یغوشمہ بولغان حرکت وروش ورسم گہ مدرسہ لرمزدہ مساعده ایدلماس *

۷) شاگردلرنك ايستكان درسلى كرك علوم دينيه دين كرك مقدماتى و معاونى سانالغان علوم عقليه دين بولسون دين ووظائف دينيه كركسوننگان جهتله درس پروغراملارينه ادخال ايدلور و حال اقتضاسنچه و طاقت تحملنچه اجراسنده بذل همت و جهد ايدلور و بو مطلوبه اعانت اچون البته مدرسه لرنك كتبخانه سى بولمق و هم يتوشلكلى بولمق تيوشليدر *

عقل و زمان تىلاگان، شرع شريف انكار ايتمگان فن و معرفتنى يوقارغى جهتكه موافق بولغان قدرليني ايسكيك بولمغان و فلان و فلان ديه منطقسز دليل گه قاراب رد قىلونماس *

۸) مدرسه لرنك علم كى اينك قدرلى و نازك، اينك عقل و صاف دماغه محتاج بولغان فضيلت تحصيلينه موافق و مساعد بولورداى، هواسى صاف و ىرى ايركون و معيشتنى طنچ بولماقنى لازم كورلادر * بلاد اسلاميه (هرمين شريفين، مصر و استانبول، بخارا و هند) ده اولغان مدرسه لر هر قايسى مذكور روشده بنا و ترتيب ايدلمشلدر * بز نك بلغار يورطنده تيزدين آنلار كى بنا و ترتيب ايتمك آغير ايش بولسه ده ضرور و فرض (گوده و عقل صاغلقيه ضرر قىلماسلق) قدرليني رعايه ممكن در.

ولهذا علماء؛ مکتبہ نك مدرسه دين آيورم بولمده بولماقنى و مدرسه بنالرى برله شاگردنك سانينى چاغشدرلماقنى، آش و چاپلر عمومى و وقتلى و خاص اورنده غنه قىلونماقنى مناسب كورديلر *

۹) ايتولگان ماده لرنى محله و كيل لرى بخشى اويلا ب اوشبو سنه

مای ایچنده عموم اهل قزان و کیلیری (جمعیة کبری) مشورت ایدوب ماده لرگه تیوشلی روشچه تفصیل و ایضا حیلار و یروب کلاچک کوزده بالفعل اشکه یاراردای و کرشوردای مرتبه گه کلتوروب مدرسه لر ایچون مفصل بر قانون توزوسه لر ایدی *

شیخ کمال مقری ننگ ترجمهء حالی

۱۳۲۴ سنه ۱۷ نجی صفر شیخ کمال افندی فاجعه سی قزانده هر کمه بلوندی، کورلیدی و اثر ایتدی شیخ مذکور قزان ولایتی بلکه بتون بلغار و باشقرد و تمن و قزاق مملکتی ایچون غنیمت و آننگ خدمتینی اوتاردای کورنکان خلفی یوق بر نادره الزمان ایدی بس مشارالیه حضرتلر۔
ینک بعض احوالینی یازمق و کاغذده قالدرمق تیوش کورلادر

مشار الیه ننگ نسبی

شیخ کمال الدین ابن ملاسیف الدین ابن ملاعبدالناصر ابن ملا مرتضی ابن مایونس (غفر الله لهم) مذکور ذاتلار هر قایوسی سنبر ناحیه سنده کاشه نام الوغ قریه ده امام بولا کلگانلر و خلق ایچون فائده لی دین یولنک یاردملی و کور کام خلقلی بولوب هر ایلنک محبتلرین قزانا کلگانلر.

والده سی بوا قریبندگی فارلی نام قریه ده امام بولا کلگان نسبدین ملا عبیدالله ابن ملا رحمت الله ابن ملاعبدالحمیدنک عمه سی بلقیس بنت ملا عبد الحمیدر مشار الیهانی شیخ کمال دیانت و درایت صاحبه سی ایدکینی سویلر ایدی.

ولادتی

خلمزده تاریخ ضبطی بیک ناقص بولغاندین مشارالیه ننگ بر اشندده چین درست ضبط ایدلگان تاریخی نابولمادی مگر ولادتی تاریخ میلادی ایله ۳۵ نچی سنه دفترنگ یازلغان آی معلوم دگل حساب هجری (اسلامی) اوزره ۱۲۵۰ یا که ۱۲۴۹ سنهده بولمق کرک

تحصیلی

مبادی تحصیلنده بواده ملا عبدالواحد بن عبدالرحمن بن قلی مدرسه- سنه بولوب صونکره قزانده ملا بایمیراد^(۱) بن محرم مدرسه سنهده بر آرز وقت بولغان انک وفاتندین صونک ملا شهاب الدین ابن ملا بهاء الدین المرجانی مدرسه سنهده بولوب مدرسه مذکورده بنی یونس ننگ آرتق مداخله وتغلبیری سببلی بولغان فتنهده شاگردلرننگ تارالغان زماننک مچکره قرینده اولان مشهور ادای قریه سنهده آغاسی ملا نعمان ایله مقری مشهور ملا طاهر^(۲) بن سبحانقلی حضورنده نیچه آیلاز بولغان وقرأت توزایتکان برادرزاده لری ملا صلاح الدین وملاحسن الدین ابنی ملا نعمان نقللرینه بناء بواده ملا عبدالنصیر^(۳) ابن محمد امین حضورندهده بولغان ایکن ولکن قزان دین قایتقان وقتلرنک یاز کونلرنده تورغان بولسه کرک یا که قزانده مدرسهه مرجانیه ننگ فتنه لنگان زماننده بولغان بولور بوقسه ملا عبدالنصیر ابن امین ننگ بوآغه اور ناشمقی ملا بایمیراد بن محرم ننگ وفاتندین ایکی اوچ سنه صونکره در

۱۲۷۹ یا که ۱۲۸۰ سنهده حج سفرینه کیدوب زیارة حرمین وبررسنه مکده مجاورت وبرآز تحصیل علم ایله مشرف بولوب قایتقان بولسهده مملکتنی طنچسز تابوب ایکنچی قات سفر ایتکان بوسفرنده مصرده تخمینا سکز توقز یل قدر اقامت ایتکان بولسه کرک

(۱) ۱۲۶۵ سنهده وفات. (۲) ۱۲۸۱ سنهده وفات. (۳) ۱۳۰۳ سنهده وفات.

۱۲۹۰ سنه لرده قایتوب قرآنده قرأت و تجوید او گرادوگه کرشدی. اقامتی حاجی صفا بن علیکای او نده بولوب عمومی تعلیمی غالباً بازار مسجد نده ایدی. بو ائناده حفص روایتنجه امام عاصم قرآننده خلف الصدقؑ و بش آلتی سنه اردین بیرو مدرسه محمدیه ننگ اعدادیه و عالیه اقسملرنده تجوید و قرأت استاذی حاجی صادق بن صفا بن علیکای مشارالیه حضرتندین اخذ و اتقان ایتکان *

۱۲۹۲ سنه ده ینه حج سفرینه کیدوب اداء حج ایتدکدین صونکره ترک و روس (پلیونه) محار بهسی باشلانوب مشارالیه حضرتی ینه مصرده قالدی. بودفعده جامع ازهر ننگ رواق اترک نام شعبه سنه امام بولوب قرآن و تجوید تعلیمی برله اشتغال ایتدی. و اولدین اوق بولغان حسن خطینی اتقان و تکمیل ایدوب بالاخیر ۱۳۰۷ سنه ده قرانغه قایتوب قراننگ جامع ازرق (زنکار مسجد) ده امام بولوب اوتکان ملاغیاث ابن ملاحیب الله ابن رحمانقلی دبن صونکره برادری ملا اسماعیل ابن ملا حبیب الله فالغان شمس جهان بنت ثابت بن ولید الجواشیلیه نی نکاحلانون و آننگ ملا حبیب الله المذکور دبن قائمه اوینه نزول و توطن ایدوب چین اجتهاد ایله تعلیم تجوید و قرانغه شروع قیلدی و هم خط ثلث و نسخ و رقعہ او گرانندی * مدرسه محمدیه ده اون ییل قدر ایام تحصیلده یومیه او چار دورتار ساعت بلا تحلف تعلیم قرآن و تجوید قیلور ایدی. امام حفص روایتنجه امام عاصم قرآنینی و کاه امام ورشر روایتنجه امام نافع قرآنینی و طالب صادق بولغانده وجوه سبعة اوزره بولغان قرآت متبرکه نی روایت و تبلیغ ایلر ایدی جزاه الله خیرا. و فضل و قنتک حسن خط تعلیمنده بولور ایدی. مدرسه محمدیه ده و آندین نارالمش شاگرد نارماقلارنده قرأت و حسن خط بو ذات ننگ اثریدر، و یاز موسمنده تعلیم اچون اورن بورغ و تن کبی معروف

یرلرگه باروب تعلیم ایدر ایدی * سیبریاننک ممتاز جواردی حاجی
نعمة الله بخاری تمنی (غفر الله له) یاز کوننده تکرار آلدروب اطرافدین
اماملر و شاگردلر بیغوب کوب آدملرگه مشار الیه حضرتندین قرآن
تلقی ایتدردی اوزی هم کوب استفاده قیلدی *

اخیرگی دورت بش سنهده کیفی ضعیفلندی قوه بدنیه سی آز ایدی.
یاغنینلر سببلی معیشت اشغالیده آرتدی مدرسه گه ملا زمینی قویمغه
مجبور بولدی. فرصتی صیغدرغاچه جوارنده اولان زنکار مسجدده طلبه
وغیرلرگه اوقودر ایدی *

قران ننگ اغنیاء (بایلار) وکسبه (کسب کشیلری) طائفه لرندین هم
بایتاق آدملر قرأت اخذ ایتدیلر و بخشی فائده لاندیلار *

ملا شا کر بن عبدالجبار امام مسجد بورنای حاجی صفا بن علیکای
واوغللری حاجی صادق علیکای و حاجی عبدالرحمن علیکای، و ملا اسحاق
المؤذن، و حاجی مفتاح الدین ابن ملا سیف الملک قندرلی و ملا نصر الدین
الصباچایی و جمال الدین بن شیخ - حسین (مدرسه محمدیه مقریلارندین)
و ابراهیم بن سلیمان ادریس و مفتاح بن عبدالمنان وزینت بن زین الله
عثمانی و شا کر بن محمدجان موسی و غیرهم بخشی استفاده ایتدیلر *

فقیر مصرده و قتمده شیخ القراء الشیخ محمد المتولی حضرتلرندین قرآن
اوقودقده مشار الیه حضرتندین خیلا (بایتاق) استفاده ایتکان ایدم.
مصرده وقتنک ملا صالح جان بن محمدجان البارودی و ملا عارف ابن الشیخ
حسن القورصاوی و ملا محمد گری ابن ملا عبدالناصر الاجوی و پنایر
قاریسی ولی بن دین محمد و معلم مشهور عثمان افندی الازهری و عنایت بن
الکمال ایساکی و غیرهم اخذ ایتمش شا کردلرندیندر.

ما بعدی بولور.

کُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا

قرآن کریمه اینک موجز اینک بلیغ آیتلرنک بریده کُلُوا وَاشْرَبُوا
 وَلَا تُسْرِفُوا آیت کریمه سیدرکه بو آیت حقنده علی بن الحسین بن واقد
 حضرتلری « جناب حق بتون طبنی یارم آیتده بیان ایتدی » دیمش .
 واقعا آزغنه تأمل برله شول آیتنک میلیونلر چه آدملری فبره کرتوچی
 معک (فارن) آورولارندین صافلی تورغان برفاعده طیبیه اولدیغی آنکلانور .
 کوبراک آورولارننک سببی آشاو ایچوده اسرافدین حاصل بولغان معده
 بوزوفلغی در . اگر کشی بوقاعده گه رعایت قیلوب اسرافدین صافلانسه
 جمیع آورولاردین فوتولور . چونکه آدمننک دنیاده یاشامکی ، ترککی
 آشامق ایچمک ایلان اولدیغی کبی حقیقه آشاو ایچوده آشایان ایچکان نرسه لرننک
 تنگه سنکمکی برله در آشنک سنکمکی ده فارن واسطه سیله بولدیغندن معک ننک
 سلامتکی بتون اعضاننک سلامتکی ، وآننک آورو ی بتون اعضاننک
 آورو دیورلک درجهده اهمیتلی بر اعضادر . شول قدر اهمیتلی ایل
 برابر جناب حق معدهنی انساننک اوز تصرفنده قیلمش ، کوب وقتده
 کشی خطالق برله قارنغه اول قدر جبر وظلم قیلاکه اوزیده خطاسنی
 معده آشنی قبول ایتمی باشلاغاچقنه ، حال تلی برله « مین سیندن
 کورگان جبر وظلمغه اوزاق چدام سینده چدا » دیب ایته باشلاغاچغنه
 آنکلاب اوکونورگه توتونا . لکن اش اوتکان بولا . کاشکه بیچاره انسان
 اولدن اشنی آزرالق اویلاب ، معده ننک وظیفه سنی وحاجت بولغان
 آش و صوننک اولچاوینی بلوب کوب آشاو ایچودن صافلانسه ایدی
 موندی فائده سز اوکونچلرگه دوچار بولماس ایدی هم آورو ننک
 وطیب ننک نی ایدکینی بلمیچه طانچ راحت راحت عمر ایتار ایدی .

معدە بوزلوی ننگ ضرری بوننگ ایله گنه تمام بولسه اسرافدین صافلانوغه اول قدر اعتنا ایدلماس ایدی بلکه بوندن ده قورقنچلی بوندنگ ضرری برجهتی واردر که اولده عقلغه ادب که کمچیک کلترویدر برکشیننگ معدەسی بوزولسه عقلی کمی، خلقی بوزوله، یوق بار نرسه لردن قورقوچان بولا، نهایت دیوانه لقی برله مبتلی اولوب اوزینک واهل واولادینک هلاکینه سبب اوله دیمشله. کره ارض اوزرنده گی انسانلرننگ مشقتلرینی، قایغولارینی، آرالارنده دائم بولغان نزع وتلاشلارینی یخشی اویلاب قاراساق باریسی ننگ توبی معدە بزوقلغی اولدیغنی کورورمز.

انساننگ احوالی باشقه حیوانلارغه قیاس ایدلکده کشی هر کونده توری توری آشلردن قات قات آشار ایچون یارادلما ی برتوری آشدن ایکی اوچ کونده بر مرتبه آشار ایچون یارادلدیغی ظاهر اولور. خلق کوب آشاو ایچوننگ ضررینی کوب زماندن بیرلی آنکلاب اول توغریده بیک کوب حکمتلی سوزلر سویلاب اوتمشله مثلا «البطنه تذهب الفطنه» «فارن توقلغی زیرکلکنی بتره» دیمشله. بقراط حکیمگه نیچون آز آشیسنک دید کلرنده «مین دنیاده تورو ایچون آشیم، باشقه کشیلر آشاو ایچون تورالار» دیمشله. طبیبلرننگ بعضی قایسی دوا یخشیراق دیب سؤالگه «آشیسنک کیله توروب آشاودن توقتامق» دیب جواب ویرمش بو بادهغی سوزلر زور زور کتابلرنی تولتوررلق کوب اولدیغندن شول قدرله اکتفا ایدلدی.

بو اورنده شونیده سویلیالم که بو قدر ضرری اولان کوب آشاوغه اینک بیوک سبب آشنک توری توری بولویدر چونکه کشی برتوری آشدن تو یغاچ اینکچی تورلیسنی کورو ایلان آندن آشارغه

نفسی تلی شول روشچه ایکنچی اوچنچی دورتنچی لرندن آشاب
معدنه کی کوچندن آرتق اشلارگه مجبور ایتنه. عقل و بدن ننگ سلامت
قالوینه اینک اعلی چاره آشننگ برگنه تورلی اولمقیدر. (الهلال) دین ترجمه (توفیق)

اش اغیرلقینه اسات بر دوا

آمریقاننگ نیویورک شهرنده بر طیب (دوقتور) آش قرانی بوزوقلی
آش سنکماو یاخود بیک اغر سینکو کبی آورولارغه دواء ایتمک برله
مشهور ایدی. لکن دواء قیلو کیفیتین هیچ کمگه سویلمای وسویلمای
ایدی. اگر بر آدم مذکور آورولاردن دواء ایتدررگه کیلسه نیچوک
دواء ایتکانن هیچ کمگه سویلمسکه آنط ویمین ایتدرر صونکره دوا ایدر
ایدی. بو طیبیننگ معدنه آورولارینه دواء ایتمکی اوزینه وباشقه لرغه
بیک فائده لی بولوب کیتسه ده لکن باشقه طیبیلر موننگ نیچوک دواء
ایتکانن بیلمایلر و دواء ایتدر وچیلرده سویلامیلر ایدی. موندن بر نیچه
یل مقدم مذکور طیب وفات بولدی. دواء ایتدر وچیلر، بز منگو
سویلماسکه آنط ایتماک ایندی سویلسا کده ضرر بولماس دیب دواء
ایتویننگ کیفیتن بیان ایتدیلر شوپله که: ایتره یوقیدن تورغاچده بش
دقیقه قدر لی قولکنکی بودر قلامیچه فقط اوچ برله گنه افرولاب معدنه
یاخود ایچا کلرگه صوغوب تورمق کرک اوپله اشندن بر ساعت چاماسی
مقدم، کیچ برله تاغی شولای اوچ برله گنه اون بشار دقیقه مقدری
معدنه گه افرولاب صوغوب تورمق کرک (شول وقتده آش قاینی تورغان

اورنینه (آش قزانینه) اورناشوب قایناب سنکادر و طعام یولی آچیلادر).
 و بو طریق ایله دوالنهی کوب مرتبه حجر به ایدلمش و نیچه تورلی دار و لاردن
 فائده تابمغان آدملر بوتد بیردن فائده لانه شلردر. (الهلال) دن ترجمه (برشاگرد)

ملی و دینی شعر

توغانلورم! قرنداشلرم ایلداشلرم یولداشلرم

بار سز لرگه کینکاشلرم بولنک سز یولداشلرم

ایته من! دنکلانکز. او یلامای اوزمانکز

بارمز برحق بنکسی مز بر پیغمبر امتی مز

بر باباننک احقادی مز بر آتاننک اولادی مز

بر له شیک بر گورمز بیلشیق ایوشورمز.

بز محمد (صلی الله) امتی مز خلیل الله ملتیی مز

توغری بولنی ازلاوچی مز حق یینی کوزلاوچی مز

توز یولغه کر وشایک! نق ییکا یابشابق

حق علمنی فرض ایتدی ار بابینی تفضیل ایتدی

آنامز یول یازمش ایدی علم ایله تابدی کیتدی

اوقیق! بلورمز. توتیق قیلورمز

اُمّا ابلیس عابد ایدی کبر ایتدی جاهل ایدی

خلاص بولن تابا آلمای لعنت طوقن کیدی کیتدی

عالم اول! آیانه عابد اول! تایانه

علم حق ننک اوصافیدر اخلاق رسول خصلتیدر

کسب سودا سنتیدر هنر رسل عادتیدر

آل! رسول خصلتن توت! رسل سنتن

بار آدم بالالاری نسلداشمز بار ترک قومی قان وتلداشمز
 بار اسلام خلقی دین فرداشمز آرامزده یوق هیچ دشمانمز

فائده لر بول : خیرلقغه ، یارارسنک سن خالقغه

آتامز ترک عزتلودر . آتامز صقلاب عفتلودر (*)

یرمز بلغار برکتلودر اسممز تاتار شهرتلودر

اوت! آنا غیرتن توت! آنا عفتن

بلغار قومی احفادی مز کسب سودا میراثمز

هنر صنعت زراعتنی سیوب قیلغان اجدامز

یویه اغل! ایزلارن قویماغل! اشلارن!

تانک آتدی قزنداش اویغانایق برمز بر غیرنی اویغاتایق

بوکون نه کرک اوگرانایک تانکغه نه کرک اویلانایق

اویغانایق! طورورمز . اویلانایق! کوررمز .

بر بریمزنی بارلاشایق بارمز برکا برلاشایک

سوزلاشایک گرلاشایک کینکاشایک کیلوشایک

ازلاشایک! تابشورمز . سوزلاشایک! تانشورمز .

نورلندرایق عقلمزنی یکتلندرایک کونکلمزنی

بلوکلندرایک هربرمزنی امیدلندرایک قوممزنی

یولغه کر! یتارسن . باطر بول! ینکارسن

(*) خلفاء عباسیه زماننده بغداد شهرینه بارغوچی بلغار

قومندن صورادیلر سز کملر؛ دیو . «قوم متولد بین الترتک والصقالبه»

یعنی ترک ایله صقلاب قومی آراسندن طوغمش بر قوم دیو جواب

بیردیلر صقلاب اسمی تاریخلرده تورلیچه استعمال ایلمشدر، بعض

وقت فینلر واصلاوانلرننک مجموعسنی صقلاب آتالمشدر . بعض اورنلرده

اصلاوانلرغنه . وبعض وقت فینلرگنده صقلاب آتالمشدر . «قوم

متولد بین الترتک والصقالبه» ده گئی صقلابدن فینلر مراددر . صقلابلرنی

عفتلو دیمک طبیعت وخلق جهتنچه در . بر طرفدن وارا کرلر وایکنچی

طرفدن تاتارلر کیلگانچه جبر، ظلم، اوغریلق، خیانت، یالغان

وباشقه لرننک حقوقینه تعرض صقلابلرده هیچ یوق ایسدی . تفصیلی

«تاریخ قوم تورکی» ده کوریله چکدر .

ملتمزنى جان تيك سوهيك امتمز نك غمىنى ييايك
 سوزمز، اشمز، مالمز ايله قوممز نك اشنى كورايك
 اشچى اول! ايلنكا. ساچى اول! قومنكا
 عالمر بول باشچى بولسون ماليلر ياردچى بولسون
 تدبيرلر اشچى بولسون عوام بول كورگوچى بولسون
 ساچ علم! يافتورسن قيل انفاق! ايل طورسون
 دنيانى دين كا ايگنلك بلايك يخشى هم كينك ايگن لك الايك
 قسان ناچار ايگن لكده يخشى ايگن بولمس بلهيك
 يخشى قيل! ير نكنى. صنكره كوت! ايگننى
 نادانلقنى خوب كورمايك معرفتنى خور كورمايك
 كسب و هنر با بلارنده باشقه لرى اوزدرمايق
 غيرت قيل اوزدرمه : قومنكى توزيرمه
 ايلانب كيتسون نادانلق فادالوب كيتسون يالقاولق
 يوزتوبان كيتسون اشسرلك بيك يراق كيتسون غمسرلك
 بلورگا بيك طروش! اشلرگا بيك صروش!
 نيچون قالايق كشيدين آرتقه نيچون توشورايك ايلنى خورلقغه
 يوقى حق دين، سرمايه علم مالدە محتاجمى بىز خلقغه
 عارلنگل! عار اشدن هيچ قاچمه حق اشدن
 يوق! يوق! بارسیده بار بارى تيك همىنى قولنكا آل!
 قيل اجتهاد يوليله بار ياردم قيلسون اول غفار
 همت قيل! تاوانى بار آرتقه قالمق الوغ عار
 ايدە آطلا آلغه باص! غيرت ايله يولنك آچ!
 فالدرمه آرتن اوزنكنى قومنكى هنرگا علمگا تيزراك قاچ!
 اويغانيق! اويغانيق! اوگرانيك! اوگراتيك!
 ازله شيك! گرله شيك! سرله شيك! برله شيك!

تاریخدن بر صحیفه

ایکنچی ساندین صونک

۱۷۴۰چی یل ۱۱چی سینتا برده، «نووکریشچینسکایه کانتورا» آچار ایچون ویصاچایشی ایمنوی اوکاز چقدی، وبواوکازده کانتوراننک اش کوروی ایچون ۲۳ماده دن عبارت مفصل پراغرامماسی بار ایدی. بو اوکازننک برنجی بش ماده سنده خرستیان دینن هم خرستیان عادتلرینه بیگرک آلدی کورتورگه طرشو وبوننک برلان برابر یانکا خرستیانلقغه کرگانلرنی توروده خرستیانلرغه یقینلاشدروغه وقرداشلاندررگه ممکن قدر طرشورغه امر قیلنغان ایدی. آلتنچی ماده لرنیدن اون ایکنچی گه قدر خرستیانلقغه کرگانلرنی اورناشدرو خصوصنده بولوب آلارنی ممکن قدر روسلرغه یقین اورناشدروغه وآلار برلان فاتشدررغه قوشلغان ایدی. تاکه روسلر برلان یقین توروب آلارننک عادتلرینه وطور- مشلرینه تیزراک آلسونلر. ۱۳-۱۵ماده لرنده یانکا چوقنغانلرغه آچه کیوم شیکلی وبر نیچه وقت تولاو تولانماو هم آلارنی صالداتقه آماو شیکلی ناغرادلر وامتیازلر بیوررگه قوشلغان ایدی. ۱۶-۲۰ماده لرنده یانکا آچلغان کانتوراننک اشتانلری (کانتوراننک خدمت اینوچیلری) هم آنکا کیرک آچه نی قایدن آلورغه ونیندی اورنلرغه تونارغه کیرک کی کورساتلگان ایدی. ۲۱ و ۲۲چی ماده لرنده روسدن باشقه خلق ایچون محل پوپلری چغارو ایچون سینترالنی دوخونی اشقولا آچارغه کیرک کی واشبو اشقولاغه اشتات تعیین قیلورغه سوه تیشی سینودغه امر قیلنغان ایدی. ۲۳چی ماده ده کانتورانی فاراوپیننک کانتوراغه کیرک نرسه لرنی و اوصطاؤ آلدرو کیرک بولسه سوه تیشی سینودغه مراجعت قیلووی نیوشلکی کورساتلگان ایدی.

«نووکريشچينسکايه کانتورا» غه مسکاو دوخونی آکادیميه سيننک دعوتچيسي «ديميتري سيچينف» آرخيما ندریت درجه سينه ترفيع قيلنوب مدير ايتوب قويلغان ایدی.

سيچينف انقلاب اشکه توتونغاچ خرستيانلقغه کروچيلر کوبايه باشلادی. خرستيان دينينه کروچی آرتقان صايون آرتدی. لکن چوقنوجيلر آرتقان صايون آلاغه آچه کوب کيراک بولا باشلادی قاي وقتده نسيئه گه (کوتار گه) چوقندر رغه توغری کيلدی. کانتوراده اولگی ايکی يلده چوقنغانلرننک عددی ۱۷,۳۶۲ آدم سانالوب بونلرننک ۷,۴۸۰ آدمينه ناغراد بيرلوب قالغان ۹,۸۸۲ سينه وعده قيلورغه توغری کيلدی. بوندن باشقه مجوس اوللرندن ومسلمان اوللرندن چوقنغانلرنی ايکنچی يرگه کوچرو مصارفي کوبايه باشلادی. شوندن صونک بو کوچرو نظاميني اوزگار تديلر. شول روشچه که اگربرمسلمان اولنده يا که مجوس اولنده چوقنوجيلر کوب بولسه آندن مسلمانلرنی يا که مجوسلرنی قووب يباره باشلاديلر.

۱۷۴۲ نچی يلده ديميتري سيچينفنی نيزغارود غوبيرناسينه کوچرديلر. واننک اورنينه قزان سيميناريه سيننک ريکتوري سيلويسترنی قويديلر. سيلويستر اينک الوک اشقولالر آچونی کيرا کسنوب ۱۷۴۵ نچی يلده زويه ماناستيرنده، ييلا بوغاده وساريوو کاکشايسکی ده اشقولالر آچدی. وشول روشچه خرستيانلقنی تاراتورغه ينکا يول تابدی. بو وقتده مجوسلر ومسلمانلر اوز قرداشلرنی ننک خرستيانلقغه کوچولار بن مکروه کوروب آلارنی اولگگی دينلرنده ثبات قيلورينه و کوچکانلرینی قايتورغه دعوت قيله باشلاديلر. بو روشچه ميسيانلرلر برلن خلق ننک

نزاعسى ۱۷۴۷ نچى يىلدا بىرلگان خصوصى وىصاچايشى اوказ (*) برلانده توفتالمادى. نىچك بولسده ميسيانىرلر كورساتكان بوينچە چوقنغانلرنىك عددى ۱۷۴۹ نچى يىلدا ۲۱۷,۲۵۸ اير وختون بولدى. وشول وقتدانوق خرىستيانلقدن قايتوچىلر بولە باشلادى. بونىك بر نچى سببى مسلمانلرنىك دعوتى ايدى. وبونىك برلان برابر مسلمانلرنىك مسجىلرىنىك كوبايە باشلاوى ومكتبلر بنا قىلوزە باشلاوى ايدى.

بو روشچە چوقنغانلرنىك اسلام دىننە قايتولرى حكومتنىك نظرىن جلب ايتدى، وتورلى يول برلن توفتاتورغە طرشورغە مجبور ايتدى مثلا: وعظلاب، فورقتوب وهتى جزالاب وكوب وقتدە بىك الوغ جزالارغە سبب بولدى، لىكن بو روشچە طرشولر ميسيانىرلر فائىك سىنە چغوى بر ياقده قالب بالعكس چوقنغانلرنىك مسلمان دىننە كوچار گە طرشولرىنە غنە سبب بولدى. بوندىن صونىك مسجىلر حقنە بولغان نظاملر اوز گارتلوب «كرىشچىنسكاليا كانتورا» غە يقىن يرلر دىگى مسجىلرنى بترور گە نظام چغارلدى. وبو نظام بوينچە بىك تىزاشكە كرشلوب مسجىلر واطلدى. لىكن بونىك سؤ نتيجه سى يات مملكت لرنىك روسيه گە سياسى قاتشوينە سبب بولدىلر. شوندىن صونىك مسجىلر حقنە تاغى يانكا زاكون چغارلدى ومحلە خلقى مسلمان ۲۰۰ — ۳۰۰ بولسە اول اورنغە مسجىد سالورغە رخصت بىرولە باشلادى.

۱۷۴۹ نچى يىلدا قزان تىكراسنده كانتوراده قزان يىپىسقوپى «لوقا» كاناشيوپچ «اش كوره باشلادى. «لوقا» مسلمانلرغە بىك نق قارشى طوراً باشلادى وآلارنىك قانينە طوز صالە باشلادى كە اسمى حاضر گە قدر مسلمانلر آراسنده يمانلق برلان ذكر قىلنە در. اول اينىك الوك چىركاولرنى

(*) بو اوказ نىدن عبارت اىكانلىگى كورساتلگان بولمىسده قرينە برلان ميسيانىرلرغە قارشى توروچىلرنى جزالو اىكانلىكى معلوم.

کوبایتوب صونکره بایا اینلگان دورت اشقولاغه بالار جبه باشلادی. مسلمانلر، بالارمزی کوچلاب چوقندر دیب سوه تیشی سینودقه مراجعت قیلسه لرده سینود آلاغه اعتبار قیلدی. فقط ۱۷۵۰ چچی یل ۲۴ چچی دیکابرده اوکاز بیرلدی که چوقنورغه تلاگان کشی اوّل پراشینیه بیروب شوندین صونک قبول ایدولسون. بو پراشینیه لرننک روس تلنده بولوی لازم بولوب ومیسیانیرلرننک کوچلاب چوقندر وی شجه سی چوقنوجیلر عدنی صفر درجه سینه توشردی.

۱۷۶۴ چچی یل ۶ چچی آپریله نووکریشچینسکایه کانتورانی بترورکه ییکائیریناقتارایه طرفندن امر قیلندی. وشوندین صونک میسیانیرلق اشلری باشقه اشتانلرده غنه فالدی. بو کانتورا بترولمه میسیانیرلر کوب اش کورورلر ایدی، لکن بو زماندین صونک مسلمان دعوتچیلری اثری برلان کوندن کون چوقنغانلردن ایسکی دینلرینه (اسلامغه) قایتوجیلر بلونه باشلادی. میسیانیرلر اشینه مسلمانلرننک نی درجه ضرر ایتکانلرینی کورساتور ایچون توبانده گی هاللر نی کوز آلدینه کیترو فائده دن خالی بولماس.

ایدل بوینده غی روسقه باشقه خلقننک فین نسلندین بولغانلری اوز دینلرینه ثباتلری نق توگل. آلا ر کم یاننده کوبرک تورسه شوننک عادتین شوننک دینینی قبول ایتلر. قای برلری خرستیان سانالسه لرده ایسکی مجوسلک عادتلرین طاشلامغانلر ومسلمانلر چه جمعه کون بیرام ایتلر، چاچ آدرلر، کله پوتش کیه لر؛ نوح وعیسی. محمد (علیهم السلام) نی الوغلیلر. بو روشچه بولغان خرستیانلر دیانت اعتباری برلان مجوسلکدن برده بیراق کیتمگانلر.

بوندین باشقه ایدل بوینک ترک نسلندن بولغان تاتارلرنک خرستیانلری
ایکیگه بولنه. اصطار و کر ویشچوننی ونووکر ویشچوننی. اصطار و کر ویشچو-
ننی لری فزان آلنغاچده خرستیانلقه کر تلکان تاتارلر. آلاری کوب
وقت روس آراسنده توتولغانلق برلان تمام روس عادتینه آشفغانلر، فقط
تللری تاتارچه بولوب فالغان. اصطار و کر ویشچوننی لری فزان غوبیرنا
سندہ باری ۱۷۶ ۲۸ جان ساناله.

نووکر ویشچوننی تاتارلر بتونلای او لکیلرینه باشقه طبیعتده. آلا
« نووکر ویشچینسکایه کانتورا » آچلغاندین صونک خرستیانلقه کر تلکان
تاتارلاردر. آلارنک عددی او لگیلردن کوب کیم؛ فزان غوبیرناسنده باری
۱۷،۶۰۰ بولوب الارنکده کوبسی خرستیانلقدن بتونلای باش تارنه لری؛
اویا غوبیرناسنده بیک آز بولغانغه حسابلری بتونلای سانالمغان. مونه
بولارغه قاراب چن مسلمانلر آراسند خرستیانلقنی تارانوچیتون ایکانلگنی
بلوب بوله، بویانکی مکره لری مسلمانلردن آبروی بیک چیتون. نی قدر
خرستیانلقنی کر تورگه طرشواسه ده آلا اسلام دینینی توتہ لری؛ جمعه کون بیرام
ایتہ لری، تاتار کیومی کیہ لری، چاچ آلدرالر، سیرا ککنہ مسجدکه بارالر.
قای وقتده بالالرینی کر بستیت ایتولری خرستیانلر چه نکاح اوقتلوری
فقط قورقبقنه اشلاگان اشلری بوله. آلا بو وقتده لازم بولغان تولاو
لری تولارگه تیوش بوله لری وشونک ایچون خرستیانلر چه قیلہ لری. و باشقه
تورمشلر نده خرستیانلر برلان برگه بیر بیروله لکن بو بیرنی تاشلاب
بیر بیرولمی تورغان اورنغه اوزلری نیک دینداشلرینه یقین برگه کوچه
لر. بولار معیشت جهتندن بولغان هر آورلقرغه چدیلر؛ لکن آچق
اوزلرینی بزخرستیان دیب ایتوگه رضا بولمی لری.

گرچه بولار ۵-۶ بابادین بیرلی خرستیان سانالسه لرده همان اسلام دینی کونکلرنده نق برکتلگان . بولارننک خرستیانلقدین چغو لرینه دلیل بابالری دیننه فایتورغه رخصت صوراب پادشاه اسمینه بیرلگان پراشینیه لریدر .

مکره لر نی خرستیانلقده صافلار ایچون حکومت طرفندن تورلی وسیله لر اجراییلوندی لکن آلا بارده بولار آراسنده اسلام ننگ نفوینه غنه سبب بولدیلر . بو وسیله لر دن مثلا مکره لر نی مسلمانلر دن یراق روس آراسینه کوچر و شیکلیلر (۱۸۲۹ ، ۱۸۳۵ ، ۱۸۳۹ ، ۱۸۴۱ هجری یلدرده بولدی) همان آلا ننگ تورمشرینه ضرر کیلتروب طبیعتلرینی بوزوغه سبب بولدی . بور و شچه ده بر نرسده فائده بولغاچ همان خرستیانلقدین چغو دائم بولغاچ حکومت بولار ایچون باشقه بر وسیله ازلاب ۱۸۵۵ هجری یل ۲۹ هجری مای ده ویصاچایشی اوتویریؤ دینیه برلان بر سیکریتنی کامیتیت آچارغه مجبور بولدی . و بو اوکاز جمله سندن : « بقین یرده گی اسؤه شپیننیکگه مراجعت قیلماغان اهتد ایلوچینی قزان دوخونی کانسیستوریه سینه بیرلسون و نیچکده بولسه خرستیانلقغه قایتارلسون چوقندر لهغان بالالرینی آتا آنالرندین پالیتسیه آر قلی آلوب چوقندرلسون ؛ خرستیان نکاهی برلان او یلانمگان ایر لر نی خرستیانچه نکاهلاندیرلسون ، اکر قبول قیلیمسه خاتونن آلنسون و خاتونلر حقنکده شولایوق قیلونسون » دیولگان ایدی بو وسیله باشده مامادش اویازنده گی تاتارلر حقنده قویلغان بولوب مکره لر ننگ بونکا انقلاب قارششی تورولری سببلی بو نظام ۱۸۶۱ هجری یلک نوقتاندی . وشول آرا ده (۱۸۶۶ هجری یلده) تتوش اویازنده گی مکره لر ، باری ۵،۴۵۳ ایر و خاتون اوزلرینی مهتدی اعلان قیلدیلر .

فهرست

صحیفه

صحیفه

<p>اصلاح مدارس حقنده جمعیه العلماءنك فكرى ۷۵</p> <p>شيخ كمال قارى نك ترجمهء حالى . ۷۹</p> <p>كلوا واشربوا آيتنده طيبى فائده . ۸۳</p> <p>آش آغرلقينه آسات بر دوا . . . ۸۵</p> <p>ملى ودينى شعر ۸۶</p> <p>تاريخدين بر صحيفه ۸۹</p>	<p>اللهلفظينى بردين آرتقغه هيچ كم اطلاق ايتمگان ۶۴</p> <p>بسم الله نك تفسيرى و فلسفه سى . . ۶۶</p> <p>هر سوره اولنده بسم الله ايتونك آرتقلىقى . ۶۸</p> <p>رسول الله نك آنا و آناسى حقنده ادب وفترت زماننده بولغان مسلمانلر . . ۶۹</p> <p>فلسفه دينيه و آنك لزومى ۷۱</p> <p>لسان عرب و ادبياتى ۷۴</p>
--	--

جمله ايچون شرايط اشتراء

قزنده و باشقه يرده ايلتوب تابشو و ايچون

بر يلغه ۳ صوم .

اداره دين هر نسخه ۱۲ تين

اداره اوز يورطنده پنجشنبه و جمعه كونددين باشقده اولى دين صونك
اوچ ساعتدين بشكچه اداره ده يموش كور لور .